

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Johanne Louise Lemming:
Mine Barndomserindringer.

Mine Barndomserindringer

Johanne Louise Lemming

Min Moster, Frk. Johanne Lemming skrev i 1930 nogle Barndomserindringer, som jeg nu har ladet trykke for at bevare dem for Slægten, idet jeg tror, disse vil være et værdifuldt Supplement til den af mig tidligere udgivne Slægtstavle.

Frederiksberg, Maj 1949.

E. DAHLBERG

Noter:

- ad Pag. 4. *Andreas Berg*, født $3/12$ 1796, gift $22/1$ 1819, død $27/6$ 1853.
- — 4. *Marie Cathrine Berg*, døbt $8/12$ 1799, død $13/4$ 1858. Datter af Snedkermester Jens Chr. Schalls og Karen Christine Christensdatter Mustrup.
 - — 4. *Søren Berg*, døbt i Køge $24/8$ 1759, død i København $9/9$ 1814. Gift med *Bendte Christensdatter*, født $8/11$ 1758, død $5/11$ 1849.
 - — 4. *Balduin Frederik Rudolph Berg*, født $21/1$ 1826, død $1/2$ 1873. Vekselmægler.
 - — 8. *Aksel Vilhelm Valdemar Berg*, døbt $9/3$ 1828, død $12/1$ 1901. Skibsfører, Skibsreder og Brændevinsbrænder.
 - — 8. *Constantin Eberth*, født $7/5$ 1817, død $13/12$ 1901. Gift med *Thora Emilie Berg*, født $24/6$ 1825, død $1/3$ 1885. Datter af Andreas Bergs Bror, Christen Berg.
 - — 8. *Jørgen Peter Berg*, født $10/3$ 1820, død $5/11$ 1906. Proprietær til St. Vejlegaard ved Vallensbæk. Gift med *Hansine Hedegaard*, født $30/3$ 1829, begr. $26/1$ 1877.
 - — 8. *Petrea Kamilla Sørine Berg*, født $15/10$ 1819, død $25/9$ 1886.

MIN Far Hans Peter Lemming blev født i København den 3. Juli 1824. Hans Far Lars Jensen var født i Jylland i Byen Lemming, hvis Navn han altsaa antog. Det siges, at han som ung havde forladt Jylland, var kommet til København for at aftjene sin Værnepligt og saa forblev her. Han havde senere i Livet en Ansættelse ved Christiansborg Slot, efter nogles Sigende som Lampist, efter andres som Liberist, men i al Fald har han haft et Arbejde der, for hans Enke oppebar en livsvarig, lille Pension derfra. Han døde i en forholdsvis ung Alder og efterlod sin Enke, Elisabeth Lemming født Magnussen i smaa Kaar; men hun, som var en dygtig og energisk Kvinde, begyndte en Frugt- og Grønthandel paa Hjørnet af Østervold og Grønlandsgade; tidligere havde de boet i St. Kongensgade (?). Denne Forretning trivedes nok efterhaanden ret godt, og da Børnene blev selvstændige, opgav hun den og tilbragte de senere Aar af sit Liv i det hyggelige Hjem hos sin ældste Datter Louise, som havde været gift med Glas- & Porcelainshandler Larsen (Ægteskabet barnløst, en Adoptivdatter, Dorothea Scharff).

Fra denne Tid mindes jeg Bedstemoder som en stille ældre Kvinde, siddende i en Lænestol ved Vinduet, iført sort Kjole med hvid Krave og Manchetter og hvid Kappe med Pibestrimler, paa den Tid altid ubeskæftiget; hendes Flid og Kræfter var opbrugte. Desuden mindes jeg hende, naar hun kom paa Besøg i Hjemmet, og Mor altid sagde, at dersom Far ikke netop lige var til Stede, spurgte hun hele Tiden, om Peter ikke snart kom; naar saa Peter kom, vilde hun helst snart hjem igen, hvorfor der hentedes en Drosche til hende, og hun iførtes det franske Schawl og den smaatærnede graa Silkeyse, og nogle af os Børn tog saa med Glæde Køreturen hjem med hende, og fik saa med det samme Lejlighed til at besøge Tante Louise, hun holdt særdeles meget af os.

Far havde som Dreng været særdeles dygtig i Regning, og hans Hu stod tidlig til Forretningslivet, og hans Ønske i den Retning støttedes af hans Mor, selv om mange fraraadede hende at sætte Drengen til Handelen, naar han ikke havde Udsigt til Penge, hvormed han kunde skaffe sig en Forretning. Efter sin Konfir-

mation, ved hvilken Lejlighed han siges at have været iført Kjole og høj Hat, som han til Ærgrelse for sin Mor anbragte under Stolen, kom han i Lære hos Urtekræmmer Morville (paa Hjørnet af Christianshavns Torv og Torvegade) og maatte her som alle Handelslærlinge paa den Tid staa sine Læreaar igennem for lille eller næsten ingen Løn og meget Arbejde, men havde det ellers godt; lidt Fritid maa der dog have været, for han var Medlem af det daværende Livjæger Korps.

Min Mor var indfødt Christianshavner, hendes Far Andreas Berg gift med Cathrine Schaltz havde i sin Ejendom i Torvegade en Mel- og Grynforretning, i Begyndelsen i Forbindelse med sin Fars Søren Bergs Mølle foran paa Amager.

Denne Ejendom i Torvegade er forlængst nedrevet og gaaet ind med i den store Hjørnebygning til Torvet. Disse mine Bedsteforældre var døde, inden jeg blev født. I dette Ægteskab var der en Børneflokk paa 13 Børn, hvoraf nogle døde som smaa, men de 3 Tanter og de 5 Onkler har jeg alle kjendt. Bedstefaders Forretning var til Tider god og til andre Tider mindre god, men at skaffe Børnene en god Undervisning sattes der Pris paa. Mor gik i Skole hos en Frk. Vogel, som havde en Privatskole inde i Byen (Denne Frk. Vogel var en Datter af Grosserer V. fra Christianshavn, som havde været en uhyre rig Mand, men havde mistet sine Penge, han havde ejet en Gaard i Strandgade Nr. . . . men fortaltes det, da den blev restaureret, at Trappetrinene var af Mahognitræ). Hun kom som ældre, saa at sige daglig i Hjemmet, og forlystede os Børn med at lave Blomster af Uldgarn; hun døde i stor Fattigdom, og Far sørgede for hendes Begravelse.

I denne Skole indtog fransk efter Tidens Mode en stor Rolle. Mor imponerede os altid senere hen i Livet ved at kunne bøje alle franske Verber, saa at sige i Søvn. Mor var meget dygtig med sine Hænder, havde meget Anlæg for Tegning, Maling og Broderi, det sidste udførte hun til Fuldkommenhed; der findes i Familien enkelte Blomstermalerier (Copier af Prof. Jensen) udført i hendes Ungdom. I en ret tidlig Alder kom hun i Arbejde hos »Salomon Davidsen«, som alt den Gang havde sin Forretning paa Østergade, men under ganske andre Former. Her blev hun meget skattet som Tegnerske af Navne og Broderimønstre, udnyttedes maaske lovlig meget for sin unge Alder, men hun var glad ved dette Arbejde, boede hos dem, og der knyttedes et varmt Venskab mellem dem og senere mellem Døtrene, som varede til Mors Død.

De to unge Mennesker fra Torvegade gjorde altsaa hinandens Bekjendtskab, forlovede sig, og efter nogle Aars Forlovelse giftede de sig den 28. Maj 1853. De viedes i Frelserens Kirke af Pastor Wisby. Forloverne var Mors Far og hendes Broder Balduin.

Mors Brudekjole af hvidt Moll nedringet med Pufærmer og hendes hvide Silkesko, Fars hvide Vest og hvide Handsker findes endnu, men i meget medtagen Stand i mine Gjemmer. De bosatte sig i Borgergade, hvor Far nogen Tid før havde begyndt sin Forretning, efter Sigende med Støtte af 400 Rdl. af sin Mor. Mor medbragte fra sit Hjem et nydeligt Udstyr, hvoraf en Del findes i mit Hjem, og hun fortalte ofte om, hvor smukt dette første Hjem havde været. Dagligstuen, en Hjørnestue med Pillespejlene og de hvide Vaser, et taffelformet Mahogniklaver, (desværre kasseret i Tidens Løb), Sofa og Stole betrukne med Damask. I Spisestuen og Soveværelset ogsaa Mahognimøbler og mange gode og nette Sager.

I dette Hjem fødtes den 22. Maj 1854 en lille Pige døbt Marie Elisabeth (Kirsten ?), det var et ganske dejligt Barn, saa klog, at hun efter Sigende, da hun var 1 Aar, kunde Navnene paa alle Europas Hovedstæder.

Kort efter hendes Fødsel fraflyttedes denne Bolig, da Far havde købt Ejendommen paa Hjørnet af Prinsessegade og Torvegade (den grønne Lind), nu nedreven og ombygget til det store Kompleks. Billeder af det gamle Hjem findes rundt i Familien.

Mor fortalte os senere tit, at hun var bleven meget forfærdet, da Far havde meddelt hende dette Ejendoms køb, da hun fandt, at det var et meget dristigt Foretagende. Nu forlagdes altsaa baade Forretningen og privat Beboelse til den nyerhvervede Ejendom, hvor alle vi ældre fik vort lykkelige Barndomshjem.

I Stuen indrettedes Forretning, Kontor, Pakhus, paa første Sal indstilleredes Familien, og efterhaanden som denne voksede, inddroges der mere Plads, Udvidelsesmuligheder var der jo ved at lade nogle Lejere flytte. Her øgedes Familien saa efterhaanden stærkt. 1856 en Pige døbt Camilla, 1858 en Pige døbt Ingeborg Cathrine, 1861 en Pige døbt Johanne Louise, 1863 en Pige døbt Anna Hermine, og derefter til stor Glæde 1866 en Dreng døbt Lars Andreas, 1869 en Dreng døbt Hans Peter og 1873 endnu en Dreng døbt Axel Emil. Alle døbte i Frelserens Kirke af P. A. Fenger.

Det hed sig, at da den første Dreng var født og vor gamle Huslæge Dr. Weywadt henne i Gaden hørte det, sagde han: »Har Fru Lemming faaet en *Dreng*, saa maa jeg sandelig skynde mig derhen«.

Lejligheden bestod i den Tid, jeg erindrer den, først af en Entre, som egentlig var et Værelse, men hvor der nu var indrettet Knagerækker, høje for de Voksne og lavere for os Børn, og saa stod der et Par store Klædeskabe, saa kunde den forøvrigt godt bruges lidt til Legestue, spille Bold kunde man tillade sig der. Fra Entreen kom man ind i Dagligstuen, en Hjørnestue med Forhøjning ved det ene Vindue. Inden for Dagligstuen laa saa Spisestuen, som var paa 3 Fag ud til Torve-

gade, og i denne Stue levede Familien meget, da Lektielæsning og de forskellige Beskæftigelser efter Alderstrinene udførtes saa godt ved det store runde Spisebord (foræret til Døtreskolen), og i den store Gyngestol, som stod ved det ene Vindue, havde Far sin Plads, naar han efter Frokost læste sin Avis. Bag ved Spisestuen ud til Gaarden var der saa Soveværelse, som de 2 ældste Pigebørn havde, og bag ved dette atter Køkkenet, som ikke var stort. Saa maatte man over Trappegangen for at komme til Fars og Mors Soveværelse, jeg mindes, at Vuggen om Aftenen blev dækket til og baaret der over, det var et 3 Fags Værelse ud til Prinsessegade, her laa saa tillige de mindste Børn, og bag ved dette var der et Køkken, som altid forekom os som et temmelig hemmelighedsfuldt Rum.

Efterhaanden som Børnene voksede op, kneb det lidt med Pladsen, og der blev inddraget en Lejlighed paa anden Sal, hvor de »Store« skulde have været anbragt, men den kom aldrig i Brug; saa kom Fars Sygdom, som tvang Familien bort fra det kære Sted.

Vort Barndomsliv indenfor disse Rammer, maa i alle Maader kaldes lykkeligt og godt, en kærlig Fader og Moder, som altid kun tænkte paa at gøre det godt for os i alle Maader, og var saa lykkelige, at de kunde skabe en lys Barndom for den store Søskeneflok, hvor der altid var Adspredelse at finde.

Efterhaanden som Pigerne kom i den skolepligtige Alder, indmeldtes de ældste i de første Aar i »Frk. Schmidts Skole« i Overgaden n. Vandet (nu nedlagt) og derefter i Christianshavns Døtreskole, de yngste kom straks i Døtreskolen. Til denne Skole, hvis daværende Bestyrerinde var Frk. Nicoline de Seue, knyttedes snart en meget venskabelig Stilling. De ældste Pigebørn var fulde af Dyd og Dygtighed, næsten altid Nr. 1. i Klassen, vi yngre sløjede lidt af, til Tider i al Fald. Mor hentedes til Examen til Bedømmelse af Haandarbejder, Far opfordredes til at træde ind i Direktionen, men afslog dette Tilbud, da han ikke mente, det laa særlig for ham, og han foruden sin Forretning havde nok at gøre med at interessere sig for Understøttelsesforeningen, Bospisningsforeningen og Arbejderboligerne, i disse sidste har vi alle i Familien endnu nogle Aktier fra hans Tid.

I denne Skole havde vi det særdeles godt i de dejlige, høje, lyse Lokaler i Asiatisk Kompagnis skønne Bygning. Hele Skolen omfattede dengang kun 60 Børn, saa overlæssede Klasser kendtes ikke. Undervisningen var særdeles god, drevet væsentlig ved Lærere i de ældste Klasser, kun i Sprog og Haandarbejde havde vi Lærerinder, og som Sproglærerinde var Frk. Rickmann (senere Bestyrerinde) ganske fremragende dygtig og forstod at lære os en Masse. Frk. de Seue, som ikke deltog i Undervisningen, havde jo dermed god Tid til at overvaage den ikke store Skare Børn, og alt gik med god Orden. Med denne Skole fortsattes Forbindelsen

jo langt ud i Aarene, idet Camilla som 18 aarig blev tilbudt en Plads som Lærerinde og senere som Bestyrerinde lige til sin Død (i omtrent 50 Aar).

Marie var ogsaa en kort Tid Lærerinde ved Døtreskolen, men Undervisningen interesserede hende ikke, hun vilde hellere bruge den Tid, hun havde tilovers fra sit Arbejde i Hjemmet og med de smaa, til at passe sin Undervisning i Tegning og Maling.

Med Frk. de Seue personlig plejedes der et fornøjeligt Venskab lige til hendes Død i den høje Alder af 91 Aar. I Skolen sluttedes selvfølgelig Bekjendtskaber med andre christianshavnske Børn, flere af disse opretholdtes langt op i Aarene, for enkeltes Vedkommende vedligeholdes de endnu.

Christianshavn havde paa den Tid mange udmærkede Tumblepladser for os Børn, for det første Volden, som det den Gang hed »Skous Vold« og »Lorentzens Vold« saaledes betegnet efter de Møller, som stod paa Volden, og ejedes af disse Mænd. Skous Vold var den ved Langebro nærmest liggende, og navnlig her, der hvor Krudttaarnet dengang stod (paa den nuværende Skydeskoles Plads) var der paa den store Græsplæne, som omgav Krudttaarnet, et yndet Samlingssted for mange af de christianshavnske Børn med tilhørende Barnepiger.

Desuden havde vi et dejligt Friluftssted paa den aflukkede Del af Terrainet fra Amagerbrogade, der hvor Skildvagten dengang stod og endnu staar. Ved et Tilfælde havde Familien faaet Adgangskort hertil, og derud valfartedes hyppigt med Legetøj, Sytøj, Aftensmad. Smukt var der med Lysthusene ned mod Vandet, jeg ønsker endnu ofte, at jeg en Gang igen kunde slippe derind. Forøvrigt havde vi gennem Skolekammerater, hvis Fædre havde Ansættelse disse Steder, Adgang til »Ærtekedlen« (ved Baadsmadsstrædes Kaserne), »Holms Plads« med den interessante Flydebro, Arbejdshuset i Prinsessegade, med den herlige store Gaardsplads, hvor vi ogsaa interesseret betragtede de gamles Arbejde med at lave Tændstiksæsker.

Vi Døtreskolebørn havde umaadelig nemt ved at finde hinanden, Afstandene var kun smaa, »Mogensens«, »Bülows«, »Olsens i Wildersgade«, »Brydes«, »Bohns«, »Perck Niensens«, »Peckhams« o. s. v. og i de fleste Familier var der jævnaldrende for næsten os alle.

En af vore bedste Glæder var ellers at faa Lov til at gaa Tur med Far, og disse Ture gik som Regel først til Amaliegade til H. S. Hansens Skibsprovianteringshandel, hvor der skulde indhentes Oplysninger om de Sejlskibe, som Far sammen med nogle andre havde Part i, derefter til Langelinie, hvis et af disse 5 Skibe »Aleny«, »Allert«, »Fars Minde«, »Køge«, senere »Thorvalsen« laa derude; ved en enkelt Lejlighed havde de ældste været saa heldige at slippe helt ud om Bord

til en lille Festlighed paa disse Skibe. Selv om vi ikke kom saa vidt, var Turen til Skibshandelen, hvor vi altid fik de mægtige store Skibskiks, som var meget vanskelige at tygge, men ellers meget interessante, og Beretningerne og Synet af Skibene altid lidt af et Eventyr for os Børn. Disse Spadsereture med Far havde altid ogsaa en materiel Nydelse til Følge, i Reglen vankede der en Kop Chokolade og Kager paa »Esplanade Pavillon«, og hvis der ikke var Tid dertil, indkøbtes der paa Hjemvejen en stor Pakke Kager.

I Hjemmet levedes Livet ellers i det daglige med den store Børneflokk og med hyppige Besøg hos og af navnlig den paa Christianshavn boende Del af Familien. Hos Tanterne i Torvegade blev vi altid modtaget med aabne Arme, underholdt paa det bedste og behandlede med stor Kærlighed og Venlighed. De ugifte Onkler indfandt sig ofte om Aftenen, Spillebordet kom saa frem og de og Far og undertiden Mor tog sig en lille Whist. Onkel Aksel var meget interessant, naar han kom hjem fra sine Langfarter og snakkede engelsk med os og fortalte Sømandshistorier. Undertiden var der lidt større Sammenkomster, flere af Familien, Fars gode Ven Constantin Eberth gift med Mors Kusine født Berg, Onkel Jørgen og Tante Hansine, som kom ind fra deres Gaard i St. Magleby. Lauritzens (Onkel Abel og Tante Stine), Olsens fra Kronprinsessegade, Richters, Schaltz o. s. v. Ved disse Lejligheder brugtes det, at Damerne kom ved Femtiden, hvor der saa i Dagligstuen dækkedes Thebord, med Themaskine og Fyrfad med Gløder i og med alt det fineste, Huset ellers havde. Herrerne kom saa senere om Aftenen, og der serveredes saa et udmærket Aftensbord med efterfølgende Dessert. Ved disse Selskaber mødte Tante Petrea ofte med sine Noder og sang Datidens Yndlingsviser af »Abekatten« o. s. v. Ret megen Stemme havde hun vist ikke, men hun var dog paa denne Stemme bleven aktiv Medlem af »Musikforeningen«, hvilket var hende en stor Glæde.

Aarlige Børneselskaber afholdtes der ogsaa, et for de to ældste, og et for de yngre, ved dem underholdt man sig med at lege Frierleg, Ordsprogsleg, danse lidt, ogsaa til disse bødes The og Julekage straks, og senere mægtige Fade med lækkert Smørrebrød, derefter en Dessert, i heldige Tilfælde var denne Overflødighedshorn, som den Gang var en Del anderledes end nu, de var blandt andet fyldt med en Masse Figurer, som var af en holdbar Masse, saa man kunde opbevare dem, og vi havde Æsker, hvori vi gemte disse Skatte. Ogsaa i det kongelige Theater kunde der falde en Tur af, Mor havde Abonnement, og det var saa tilladt paa første og bagerste Række at have et Barn med extra.

Sommerens Fornøjelser bestod ikke saa sjældent i Ture til Frederiksberg Have, hvor man hos »Josty« samledes flere Familier, og da ved lange Borde dæk-

kede op med den Proviant, som pr. Droske var bleven medbragt, og disse Ture var en stor Glæde. Ogsaa Skovturene til Dyrehaven og til Skodsborg, men sjældent længere ud, fandt Sted flere Gange i Sommerens Løb. Eberth, som selv havde Køretøj, befordrede de ældre derud, og de yngre og Børnene stødte til pr. Bane, undertiden lejede Far ogsaa en Char-a-banc, og fra saadan en Tur har jeg et stygt Minde om at hele Familien var i Livsfare, da en Hest blev kulret.

Kun eet Aar, mens Far levede, laa vi hele Sommeren paa Landet ude ved »Slotskroen«. Lejligheden i Torvegade skulde have en gennemgribende Reparation, og Far vilde ikke langt bort fra Forretningen. Førøvrigt var der jo den Gang helt landligt derude, vi fandt det herligt at løbe lige ud i en Have, selv om den ikke var stor. Paa den anden Side af Slotskroen ud til Pilealleen, havde Onkel Axel og Tante Stine deres Villa, og Haverne stødte sammen, hvorfor de nok saa venligt brød et Hul i deres Havehæk, saa vi nemt kunde slippe derind, der havde de tillige en Hønsegaard, som interesserede os meget. Dette Ægtepar havde mistet deres Børn i 15—16 Aars Alderen og udviste derfor en rørende Venlighed mod os.

Saa svandt Aarene. De ældste blev konfirmeret i Frelserens Kirke af P. A. Fenger i sorte Kjoler med Slæb og franske Schawl, de mente selv senere at maatte have set slemme ud i disse Dragter med deres 16 Aar, men saadan var jo Tidens Mode. Ved Maries Konfirmation mindes jeg en større Festlighed om Søndagen for de ældre, og en om Mandagen for de Unge. Camillas Konfirmation forløb paa Grund af Skarlagensfeber (Anna) uden Festlighed.

Drengene begyndte nu ogsaa at tælle lidt med, der var stor Glæde hos Forældrene over disse. Andreas fik, hvad der altid havde været os Pigebørn strengt forbudt, Lov til at færdes i Forretningen og Pakhuset, hvor Karlen som vi havde haft i mange Aar, blev hans svorne Ven, og nu blev det hyppigt Andreas, som kom med Far paa Spadsereturene de faa Aar, det forundtes dem.

Far, som af og til havde haft Anfald af Underlivssmerter, blev kort før Axels Fødsel alvorlig syg, og denne Sygdom udviklede sig saaledes, at han indsaar, at hans Arbejdskraft var brudt og derfor besluttede sig til at afvikle sin Forretning, og sælge sin Ejendom i Torvegade; Ejendommen i Dronningensgade 41 beholdt han tilbage, den solgtes først efter Mors Død.

I April Maaned 1873 forlod vi saa det gamle Hjem, Far som en meget syg Mand og flyttede hen i Overgaden o. V. 2 i Stuelejligheden (nu omlavet). Denne Lejlighed, hvor det kom til at knibe lidt med Pladsen, var væsentlig valgt, fordi der til Huset hørte en Have, som det mentes, at Far i sin Svaghedstilstand kunde faa megen Glæde af. I Løbet af Sommeren udviklede hans Sygdom sig imidlertid saa stærkt, at han blev bundet til Sygelejet, hvor Mor passede ham med usigelig

Taalmodighed og Udholdenhed til hans Død den 19. September. Denne var for os alle en knusende Sorg; ogsaa for hans gamle Mor, hans Søster, Svigerinde og Svo-ger, som alle havde sat ham meget højt, var Sorgen stor. Onkel Axel skrev i sit Brev til Mor »Ingen Fader har kunnet være mere hjælpsom mod os saa at sige allesammen, ikke alene med Raad, men ogsaa i Gerning, han var en sjælden brav Mand, kun faa Mennesker kan sige sig fri for at have Uvenner, men han havde sikkert ingen, enhver der har kendt ham nærmere, maa tænke med Kærlighed og Agtelse paa ham, ikkun faa efterlader sig et Minde som han«.

Far begravedes den 26. September fra Frelserens Kirke under stor Deltagelse. Ved Begravelsen talte P. A. Fenger og derefter Frederik Nielsen, som var Religionslærer for os i Skolen, og ved Efterretningen om Fars Død straks kom til os i Hjemmet og var Mor til usigelig Trøst.

For Mor oprandt nu en saare trang Tid, krævende alle hendes Kræfter, der aldrig havde været store, og nu trættede ved Fars lange Sygeleje, dog holdt sig nogenlunde. Hun havde i sit lykkelige Ægteskab haft en ypperlig og trofast Støtte i sin Mand, men meget havde dog hvilet paa hendes Skuldre med det store Hus, de mange Børn, og hun var aldrig vegen tilbage for Arbejde, men havde været i Besiddelse af en uhyre Flid. Kokkepige og Barnepige holdtes, og Karlen gav en Haandsrækning imellem; men der var jo Masser af Syning, Vedligeholdelser, Strygning og Madlavning til c. 14 Personer i det daglige, og i alt havde hun selv en Haand med. Jeg erindrer at have hørt Far bede hende tage mere Hjælp, men hun vilde selv overkomme det mest mulige. Nu var hun altsaa ene om alt Ansvaret overfor Børnene, men fik ganske sikkert her en udmærket Støtte i Marie, som den Gang var 19 Aar og trods sin unge Alder paa forskellig Vis rakte en god og hjælpende Haand.

Som før nævnt var der ved Far's Død indledt Venskab med Frederik Nielsen, som den Gang var Kateket ved Frelserens Kirke, han medførte saa ogsaa paa Besøg sin 17-aarige Kæreste, Magda Groth, og disse to prægtige Mennesker blev til uhyre Glæde og Opmuntring for saa at sige alle Familiens Medlemmer, om det saa var til at lege med Drengene, var Frederik Nielsen en Mester deri; han lavede Dukketheater til dem og satte dem i Gang dermed. Kort efter at Bekjendtskabet var stiftet, blev de unge Præstefolk gifte, og i de Aar de boede paa Christianshavn (i Kaalposen, Hj. af Overgade og St. Annægade) saas vi saa at sige daglig, vi holdt nemlig Avis sammen, som daglig bragtes fra Hjem til Hjem.

Her i Overgaden fik vi ogsaa særdeles gode Venner i Familien Krarup, som boede paa første Sal. Den før nævnte Have var et godt Samlingssted, i den fandtes en Croquetplaine, som var højst mangelfuld, men ikke destomindre meget

tiltrækkende. Ogsaa oppe i Hjemmet hos Krarups tilbragtes mange gode Timer, der var jævnaldrende for flere af os, og der udvistes en ualmindelig Gæstfrihed i det hyggelige Hjem. Mange Skøjteture iværksattes derfra af os halvvoxne Pige-børn og dito Drengene fra Borgerdydskolen, Stadsgraven var dengang hyppigt til-lagt, saa at der kunde løbes lige fra Langebro til Kaninøen.

Fælles Morgenture mellem Krarups, Nielsens og Lemmings iværksattes for en Tid, Maalet for Turen var »Kirsebærgangen«, men dette varede ikke længe, de befalede Mulkter faldt lidt rigelig og endte i en Skovtur.

I disse Aar stiftedes af Fru Krarup, Magda, Frk. de Seue og Mor »Julefor-eningen paa Christianshavn«, som interesserede os alle meget stærkt, og hvori vi saa at sige alle paa forskellig Vis tog aktiv Del. Denne Forening voksede sig i Tidernes Løb ret stor, holdtes vedlige i 50 Aar, stadig med en af Familien Lem-ming som Bestyrelsesmedlem, men da den havde fyldt de 50 Aar, var den paa Grund af manglende Interesse hos de nulevende Christianshavnerne blevet saa lille, at jeg ansaa det for bedst at nedlægge den.

Nogle Aar efter Fars Død begyndte vi i Sommerferien at drage ud paa Landlig-geri, de første Aar til »Lundeborg«, som altid senere har staaet i særlig Glans for os.

Til dette den Gang meget rolige Sted, hvor kun nogle faa københavnske Familier havde fundet hen, drog vi i en Skare paa 11 Personer (Sofie Helms med som Gæst) afsted medførende Sengeklæder til alle disse Personer. I den Lejlighed, som man for en uhyre billig Pris fik, fandtes nogle faa Møbler og saa de nødvendige Sengesteder. Porcellain maatte lejes paa Stedet, Køkkentøjet til Dels laanes hos Befolkningen; men da denne var yderst velvillig, gik det alt samme. I den anden Sommerferie vi tilbragte her, mødtes saa Marie og Jonas, som den næste Sommer holdt deres Bryllup der, under stor Deltagelse fra Befolkningens Side.

Senere hen lagdes Sommerferiernes Opholdssteder nærmere ved København, i Trørød, Vedbæk, Lyngby, Hornbæk tilbragtes mange gode Ferier med *lange* dej-lige Spadsereture, Baadfarer og med mange Gæster.

Som Aarene gik, og flere af Døtrene blev voksne, gik vi paa »Kursus hos Frk. Zahle«, og gik saa derfra over til selv at undervise. Drengene, som alle gik i Borgerdydskolen voksede jo ogsaa godt til, og Pladsen i Lejligheden i Overgaden blev umulig, hvorfor der flyttedes til Strandgade Nr. 26, hvor der paa Kvisten var en meget rummelig Lejlighed, som imidlertid ikke vakte udelt Beundring i Fa-milien, og da Værten efter nogle Aars Forløb skulde bruge den til sin Familie, blev der altsaa Anledning til at flytte.

Her fra denne Lejlighed blev Andreas Student, Anna forlod Hjemmet for at drage til Skive som Lærerinde, Camilla drog paa Studierejse til Paris (for anden

Gang). Børnebørnene var nu begyndt at vise sig i Familien til stor Glæde for alle de unge Mostre og Morbrødre. Fra Strandgade flyttedes til Alhambravej 14, hvor vi altsaa kom nærmere til Marie og Jonas; her blev Andreas juridisk Kandidat, tog til Aarhus som Byfogedfuldmægtig, Hans blev Student, Anna forlovede sig og holdt Bryllup. Ingeborg forlovede sig. Efter c. 3 Aars Forløb flyttes til Østerbrogade 7 B, her holder Ingeborg Bryllup, Hans bliver Kandidat, forlover sig, forlader Hjemmet. Axel bliver Student. Lejligheden her er nu for stor, og der flyttes til Classensgade 15. Her holder Andreas Bryllup, og Aaret efter bliver Hans gift efter at have nedsat sig i Skjødstrup. Camilla bliver Bestyrerinde af Døtreskolen.

Til denne Lejlighed, som var i Stuen, hørte der en ikke saa lille Have, og her kunde Mor, de sidste Aar hun levede naa at komme ned og sidde lidt, hvilket hun var meget glad for.

Mors Helbred var efterhaanden blevet meget svækket, hun led uhyre meget af sine Ansigtssmerter, hendes Kræfter var saa smaa, at hun i det sidste Aars Tid kun ved Hjælp kunde komme fra sit Soveværelse ind i Dagligstuen, hvor hun saa sad i den store Gyngestol, i Reglen med et Strikketøj i Haanden, men det magtede hun knap at gøre noget ved. Hun formaaede at følge med i, hvad der foregik i den efterhaanden store Familie, hvor Børnebørnenes Tal var bleven forøget, opnaaede at se den første Sønnesøn og vide ham opkaldt Hans Peter, men taalte ellers daarligt at have flere om sig.

I Marts Maaned lige efter sin Fødselsdag maatte hun gaa til Sengs med en Bronchitis, og efter 10 Dages mildt og stille Sygeleje, gik hun bort den 3. April. Dagen efter førtes hun bort fra Hjemmet efter en lille Højtidelighed, hvor Frederik Nielsen talte smukt, og den 8. April begravedes hun under stor Deltagelse fra Vartovs Kirke, hvor Frederik Nielsen holdt Talen, og førtes saa til Familiegravstedet paa Assistents Kirkegaard.

Om Mors Liv kan det vistnok med Rette siges, at det saalænge hendes Helbred var nogenlunde godt, havde været et lykkeligt Liv. Alt fra Ungdommen var hun respekteret og agtet, det fremgik af nogle Breve fra hendes Ungdom, at man allerede da hun var 17 Aar udtrykte den Agtelse, man følte for hende. Ogsaa fra en Mand, som i mange Aar havde været i Fars Forretning, ligger her et Brev, hvori han takker hende meget for al den Godhed, hun havde udvist imod ham, og ved hendes Begravelse var der en anden Mand, som ogsaa havde været i Forretningen, som udbad sig at maatte have Lov at være med at bære hendes Kiste, da han var hende saa megen Tak skyldig.

Saa vel med sine Søstre, Brødre, Svigerinder, Svogre som med sine Børn, Svigersønner og Svigerdøtre, havde hun altid levet i kærlig Forstaaelse, og blev dybt savnet af dem alle.

Nedskrevet til Erik Dahlberg efter hans Opfordring i Marts 1930.

